

L' IGNORANCIA

REVISTA CRÓNICA

ORGA Y XEREMIES DE VARIES SOCIETATS DE MALLORQUINS.

A Palma, cada número.....	0'05 cèn. pta.
A domicili. Es trimestre.....	0'65 "
Un any.....	2'60 "
Per dotzenes.....	0'45 "
Núm. a atrassats des 2.ª tom...	0'06 "
Id. id. des 1.ª tom...	0'07 "

SONARÀ CADA DISSAPTE COM HA SONAT FINS ARA
SI T'É VENT Á SA FLAUTA.

ADMINISTRACIÓ: CADENA DE CORT, N.º 11.

Fóra Palma. Dins Mallorca.	3 mesos....	0'85
	1 any.....	3'25
Dins España.	3 mesos....	1'00
	1 any.....	3'50
A Ultramar y s' Estrangèr...	3 mesos....	1'50
	1 any.....	5'00

UN SÒMIT.

I.

Era un hermós decapvespre des mes de Maïtx que passetjantme per la Rambla vaitx trobà un amich mèu d' infància, anomenat Juan, y conversant amistosament de ses còses de sa natura, mos n'anàrem à fé una vòlta per fóra-pòrta, y crech que axí hauriam acabat es nòstro passeitx, si no hagués estat que quant fórem devés Santa Catalina, no hagués eescalat es mèu amich un ¡ay! tan agut y dolorós que pareixia sortí des recó més endins des séu còr.

—¿Y ara que tens? (li vaitx preguntá.)

—Estich lòco

—Homo, ¿que dius? ¿qu' es axò? contèm lo que te passa.... ¡qualque còsa gròssa deu essè quant un homo tan formal còm tú suspira d'aquesta manera!...

—No; no es rès.... no es més qu'un poch de mareitx que ja m' ha passat....

Y es cap d' un rato, vejentlò un poch més tranquil, vaitx insistí en sa mateixa pregunta.

—¿Veus aquella atlòta que va amb sa mare? (me digué señalandme una jove-neta molt guapeta y plantosa.)

—Sí.

—Ydò aquesta atlòta es sa causa de sa méua dissòrt.

Passàrem per devòra elles; es mèu amich les saludá y fouch contestat. Na María, qu axí nomia sa jove, baixá ets séus hermosos uys, tan plens de vida y de llum, que quant los baixá me va pareixe se ponía es sòl.

Y després de fèta, per sa méua part, una formal promèsa de no dí rès à ningú des secret que me confiás mon amich, me contá lo siguiente:

II.

—No hauria volgut contá may à ningú ses angusties de mon còr, no sòls perque à qualcú interessin, sinó perque ses questions de sentiment han passat de mòda entre la gent d' avuy en dia;

però amb sa insistència de sa téua pregunta, amb sa confiansa de que no has de prendre en riure lo que vaitx à contartè, y amb sa necessitat que tench de desahogá es mèu còr oprimít, t' he de dí en pòques paraules lo que sufreich per 'mor de na María.

Un sòmit y una carta t' ho esplicarán tot. Es sòmit l' he tengut anit, sa carta l' he rebuda avuy dematí.

Era dins un ball; amb dues màscares, una à cada bras, que si de totduna me davan bromes innocents, no es torbàren en parlarmè d' una manera molt sèria y grave. Sa de la dreta duya un vestit molt capritxós, representant s' hivèrn; s' altre un *dominó* de coló de foch.

—¡Pòbre Juan! (me deya sa primera en tò de compassió y de burla.) Tú estimas na María, y ella no te vòl. Còm es molt hòna atlòta, bella mossa y no es *coqueta*, fuitx de tota ocasió en que pugues parlarli des téu amor; perque, si no estimació, no deixa de tenirtè cèrt sentiment compassiu, y li sap greu fertè un desayre. Olvidalè, ydò, y axí viurás més tranquil.

—Es impossible que jò la olvid, (li vaitx respòndre.)

—Tens rahó, Juan, (digué sa des *dominó* coló de foch.) No la olvides; al contrari, estimalè més; paga sa séua frialdat amb amor y es séus desdèns amb constancia. Per altre part, ¿qui ha dit que na María no t' estima?

—Ella mateixa en més d' una ocasió, (respongué sa des frèrs d' hivèrn;) y la veritat es que no sé, dat ton excessiu amor pròpi, còm has tornat à parlarli.

—Y ha fet bé, (digué s' altre.) Es tò de sa séua veu, y sa séua mirada tan viva, denòtan s' amor de na María, que, còm es verdadè, si l' dissimula, no l' amaga.

—No 'n fasses cas, (respongué s' altre.) Aquesta màscara des *dominó*, no te vòl bé, perque t' aconseyà malament. Vòl encendrè dins ton pit una flama que llavò será impossible apagá; jò, al contrari, vuy apagarè es foch que te crema, perque sinó, acabarà per consumirè, sens lográ jamay s' amor de na María. ¿No veus, Juan, qu' ella té molts d' enamorats, y qu' à n' el món s' estima

més es més ignorant sòls que fassa vasa, qu' es qui es bòn jove, fané y conforme? No vuy dirtè que no vulga estimá, y encara estimarlè à tú, però còm s' amor no l' impòsa, na María elegirá per companero de sa séua vida, es qui crega millò, no à qui estimi més; y còm ja t' he dit abans qu' es hòna atlòta, el voldrà y l' estimará molt, si no per sentiment, per virtut al ménos, y à causa d' un dever à que ella voluntariament s' obliga. Còm no coneix lo qu' es amor, no comprendrà lo que tú la vòls, ni estimará may es téus sacrificis....

—No prosegueisques, (esclamà sa des *dominó*.) O no ets dòna, ó vaitx à creure qu' aquest desfrès de *fret hivèrn* no es desfrès, sinó ton vestit natural y pròpi. Na María es jove, y tota jove estima y té còr per estimá; y no m' engany si assegur que si na María se mòstra frèda y desdeñosa es à causa de s' infundat temó de si es verdadè ó nó s' amor qu' En Juan li té.—

Jò, à tot axò no sabia que pensá ni que dí; si per una part volia desprendre-mè d' aquelles dues màscares que m' atormentavan amb ses séues paraules, descubrint à grans veus secrets qu' à ningú hauria revelats, no deixava per altre d' agradarmè parlassin amb tant d' interès de ma inolvidable María.

Axí seguiren tota sa vetllada; les vaitx invitá per aná à la fonda, y no volgueren anarhi. Per més que fès no les vaitx podè conèixe.

Quant va havè acabat es ball me vaitx despedí d' elles.

Sa màscara des vestit d' hivèrn m' ec-sigí per últim, qu' olvidás na María; sa des *dominó* que l' estimás més.

Vejent sa primera es mèu silènci, me digué per ferirmè s' amor pròpi:

—¡Desgraciad! ¡No fassis més es tonto! T' arruynas perque no tens riquesa bastant per sostení es *lujo* y posartè à s' altura de sa qu' estimas, y sens conseguí altre resultat que sa compassió d' ella y sa burla y es desprèci des qui te coneixan. Aquest temps que malgastas tan inútilment fentli *titeres*, emplea l' fent feyna ó estodiant y serás demá un homo de profit.

—Ydò, jò te dich, (afagí per últim sa des *dominó* colò de foch,) que no 'n fasses cas d'aquests infundats temors; que no vulgas essè rès sens ella; que desprecies ses burles de tots, preferint fins y tot la mòrt que pèrdre s'esperansa de consegüí son amor.—

No sé en lo qu'es sòmit hauria parat. Quant acabá sa màscara de parlá vaitx obrí ets uys y vaitx veure sa claró des dí; però estava tan intranquil y tan nirviós, que me costá molt de trabay es convencerme de qu'estava despèrt.

Me vaitx axecá y demunt una tauleta vaitx veure una novel·leta qu'havía lletgida abans d'anarmèn à dormí, y vaitx comprendre era sa causa des méu sòmit.

Distrèta anava sa méua imaginació amb aquestes reflecions, quant mare entrá dins es cuarto y m'entregá una carta qu'havía duya es carté; la vaitx descloure, y vaitx lletgí lo siguent:

«Juan: Olvida per à sempre na María.

»Un jove que nòm Pèp, à qui es pares »de na María li deuen moltes atencions, »l'ha demanada per casá. Ella se resis- »teix, perque diu que no l'estima y que »no li agrada; però es conseys de sos »pares y sa posició des pretendent, de »segü la convencerán.

»Aquesta noticia, còm se supòsa, no »t'ha de caure molt bé, y per axò la te »particip. Axi te pach un deute que »tench contrèt fa estona amb tú.»

Vaitx mirá sa firma però va essè en vá. Era un anònim escrit no sé per qui, per aumentá més es méus duptes y sumirmé més dins sa desesperació.

Me vaitx vestí amb tota pressa, y vaitx sortí decidit à sèbre la veritat;... y aquí me tens, mon amich, mitx lòco ó lòco sensè, anant d'una part à s'altre, fins que me trobáres per la Rambla..... ¿No es veritat que som molt desgraciat?

Quant En Juan acabá de parlá mos trobavem devòra sa Pòrta de Jesús. Vaitx procurá aconsolarló, y còm no se trobava molt bò; el vaitx acompanyá fins à ca-séua.

Sa mala nit, ses impressions des dí, y sa conversació molt fatigada, li produhiren una calentura. S'ajagué, fèren vení un metge, que vivia en es mateix carré, qui després de examinarló, digué:

—Axò es molt grave; En Juan té un atach cerebral.

III.

Temps després venguent jò de viatge, vaitx preguntá à n'es metge p'En Juan, y me contestá qu'havía tornat lòco, y que apart de dos accesos qu'havía tenguts durant es tres mesos que anava fentli esperiments, era es lòco més pacífich del mon. No feya més que plorá; y quant parlava era sobre s'amor, però amb tal delicadesa y correcció de paraules, que si qualcú el sentia deya qu'era s'homo de més sentits y de més grans sentiments qu'haguessen vist may.

—¿Y no té esperances de salvarló?

—Es molt difícil, (me contestá.)

Y trist y molt impressionat me vaitx despedí des metge, recomanantli tregués tota sa séua ciència per veure si 'l salvaria.

Al cap de poch temps me dárèn sa noticia qu'havía mòrt.

J. RITA SUBG.

S' ENVÈJA Y EN FIGARÓ.

¡Envèja! ¿Qui es que no 'n té
En aquest mon divertit?
Posem-mos sa ma en es pit
Y refleccionembó bé.

Si qualqu'añy per dins España
Sòlen fé revolució
Per arribá en es torrò
S'envèja no hey es estraña.

Y si tot va de través
Y el mon qualche pich s'empèrna
Y es pòble s'engalavèrna,
Envèja es tot y rès més.

Si vòl parlá un qu'es pòbre,
Teniuhó ben observat,
Casi may es escoltat
Per més que rahó li sòbra.

Si de totduna es fa rich
Perque trèu sa lotería,
O arriba à heretá un dí
Un filicomis antich,

Per sentirlo tots s'encalsan
Parli tòrt ò de través
Y el critican y l'ensalsan.
Envèja es tot y rès més.

Envèja per tot el còs
Uns d'ets altres tots tenim,
Envèja si té es nas prim,
Envèja si té es cap gròs.

Envèja si aquell veynat
Té més feyna ó més recapte,
Envèja si à n'es dissapte
Més bòn jornal ha cobrat.

Jò à n'es tallé que treball
Tot axò estodihi gustós
Y si veitx cap venturós
Observ cap-baix, mir y call.

Y vos tench de dí en rahó
Qu'ara d'envèja m'encench,
Y tot axò es perque tench
Envèja d'En Figaró.

Per sèbre jò tant còm ell
No sé lo que donaria;
Tanta alegría tendria
Que no cabria dins pell.

Correria per ses plasses
A mostrá mon gran talent.
Faria riure la gent
Còm fan moltes maregasses.

Que compòn al séu costat
N'Echegaray ni En Zorrilla,
Son gran talentás tant brilla
Que may pòt essè esclipsat.

Si vòltros el mirau bé
Amb respècte y atenció,
Veuren qu'aquest Figaró
Cap ciència qu'aprendre té.

¡Oh! ¡Quin manestral més bò!
¡Quin envèjat més segü!
¡Quin Figaró més madü
Per un ignorant còm jò!

¡Quines envèjes més grans!
¡Tots d'envèja en el mon plòran!
D'envèja tots se devòran
Còm si fossen llops y cans.

A s'homo qu'es envèjós
Jò per càstich li daría
Que menjás gall cada dí,
Y en cansarsè en menjás dos.

Y rès pús p'es séu conhòrt,
Y qu'aquesta vida fés
Fins que fart de gall se vés
Tant que l'avorrís de mòrt.

RICARD CRUEÑES.

SA PÒ NO ES RÈS SI LA VOLEN VEURE.

Es una veritat clara y ben vèra que apesá de que *sa pò no es rès si la volen veure*, n'hi ha molts de poruchs avuy en dí. Axò pòt prevení de dues causes: sa primera, pòt tení per motiu aquell capritxo que ténen molts de pares de fé pò à n'els séus infants quant son petits; diguent que los durán à n'es mòro, ó à n'es jay Figó, ó à sa jaya Beltrana; lo-grant amb axò, criá es séus fiys amb un còr temorech y *pusilánime*. Per axò no es queixin si quant ets allòts son un poch grandets, en fé dos dits de fosca, no los pugan fé aná à doná paya à s'ase ni à treure ví des sellé, encara que sia à fòrsa de garrotades.

S'altre causa pòt vení de veure entrá lantes vegades dins ca-séua es saïtx, carregat amb un fardo de papés (tots de pagá y cap, ni un, de cobrá) que si un homo tengués sa manía de ferné una milòca p'es Juriòl, vos assegur que poria essè molt gròssa, sense que faltás material per fé sa coua encara que fós més llarga qu'un diné de fil.

Però ni per una còsa ni per s'altre hey ha molius de tení pò; y perqu'heu vejeu à la práctica, vos contaré lo que me contá à mí un homonet véy, qu'era un d'aquells, que per una pipada de tabach, contan tota sa séua vida, desde es draps fins à l'hora present.

Deya aquest bòn homo, que quant era fadri, estava tot-sòl à ca-séua, sens tení més compania qu'un aset.

Còm era molt econòmic, tenia alguns doblés replegats; y sempre tenia

pò de que no els hi manllevassen à tornà dia 31 de Febré.

Un dia quant se retirà à ca-séua era ja molt de nit, y senti renou; li parexia que forsavan ses pòrtes des corral. Ell, tot retgirat, heu volia dá à ses cames, y à cercà gent; però recobrá coratge, y volgué prová de veure sa pò, y d'aquest mòdo ferlassé séua.

Amb aquest fi, agafá es matadó des porch amb una ma, y una camélla amb s'altre, (úniques armes ofensives y defensives que poseyeixen ses cases de camp ó de fóra-vila; y una qu'altre vegada entrava còm ausiliá sa forca de s'era ó sa pala de sa cuyna.)

Armat d'aquesta manera envesteix es nòstro *campeon*, «*d'ellos y cierra España*». Obri sa pòrta des corral més aviat qu'un presidiari que fuitx de presidi, y se tròba.... ¡Oh!... ¡cas raro!... amb so séu ase que s'havia desfermat, y se fregava per ses pòrtes.

Apenes aquell animal va veure es séu amo, quant compreguent sa séua falta, y girant l'andana, fent molt de renou *por ambos polos*, prengué estable amb sa mateixa prontitut qu'un criminal d'un temps, prenía Iglesia; deixant al nòstro *héroe*, amb ses armes en ses mans, sa boca ubèrta, y fent capadetes amb so cap, y diguent entre dents:

—¡Bòna es aquesta!

En quant à s'ase, no sé si li doná una *surra*, però podém creure piadosament que no s'en escapá. Lo que va dí, que d'aquest dia no tengué pús pò.

Però ja qu'hem ensatat sa coca ja la porém acabá; es dí, tot lo qu'hey ha sobre aquesta matèria; perque no cregueu qu'un vertadé ignorant no haja de tení pò de rès; no es axò; hem de tení pò de lo que vertaderament en fa, y no n'hem de tení de lo que no té rès que tème.

No deixa de causá estrañesa à qual-sevòl persona de señy, es veure molts d'homos que tenen pò d'una òliba, des llamets blaus que surtan dins es cementèris, ó còses per l'estil; y no tenen en conta que ses òlibes son animals de nit, y per lo tant, no es més estrañy es séu cantet que si cantava un sereno ó un operista de teatro. Y, en quant à n'es llamets blaus des cementèris, en lloch d'essé ánimes, còm diuen alguns, no es més que vapors qu'ecsalan ses sustancies corrompudes, qu'allá ecsisteixen y que s'inflamar amb so contacte de s'ayre.

Però lo més original es, que molts que tenen pò d'aquestes còses, no en tenen de lo que mos pòt embrutá s'ánima y es còs; còm es es crimen, s'imoralitat, s'avaricia, sa venjansa, y totes ses demés passions inclús ets escences amb so menjá y beure.

Y si donám ara una mirada à ses dònes, (aquí si que fa riayes) no vos fesseu contes que no 'u sia blau es festé, es veure moltes grandolasses que n' veure

un dragó, ó un ratolí, donan uns jiscos, còm sa *locomotora* des carril; y per altre part no tenen pò de qualche llop vestit d'home que no més cerca fé prèsa; ó d'aquelles *arplies* que se diuen *dònes vèyes*, que més bé les porian dí conductores de víctimes en es sacrifici.

Acabem diguent qu'es bò tení pò de lo que s'en ha de tení; *sa pò guarda sa viña*. Primerament hem de tení pò à Deu per essé dueño absolut de tots; després, à tot allò que mos pòt embrutá es còs ó s'ánima: y en tot lo demés, fóra pò; y més quant se tracta de salvá un germá nòstro qu'es tròba en un perill imminent, no posarmós entre dos, y as, à ajudarli; y si un acte d'aquesta casta mos costás la vida, recordemmos de lo que digué Jesucrist: «No hey ha caritat més gran, que doná sa vida p'es séus germans.» Y sa nòstra amada pátria escriu en lletres d'òr à sa séua historia, es nòm d'aquell qu'es estat víctima de caritat p'els séus germans. Recordemmos sempre que *sa pò no es rès si la vòlen veure*.

MESTRE GRINOS.

XEREMIADES.

L'Autonomia, amb una gazetilla de dilluns passat, mos cerca ses pusses. Rès hey tendrém que dí si les mos mata; però l'advertim qu'estiga alèrta à trobarmós ses cossigòyes, qu'es una còsa que mos dona atachs de nirvis.

Abans teníam Municipals menestrals, per servi al públich. Ara en tenim dos de cavallés.

Axò deu essé perqu'es públich de Palma ha arribat à essé un Escel·lentíssim.

Y ja que parlam de Municipals amb sis cames, que pòden corre dues vegades més qu'ets altres, trobám que ses feynes no les ténen per la Rambla ni p'es Born, sinó p'es caserios de fórapòrta, ahont no hey arriban may es de dues cames.

¡Ara sortim, segons ses noticies fresques, que tampoch vendrá la señora Llorente!

Pareix qu'à n'es fús no hey queda més que l' señó Delgado, y qu'hey penja tan prim còm es séu llinatge.

O per amunt, ó per avall, s'haurá de fé es cap viu si vòlen tení ubèrt *nuestro lindo y precioso coliseo*.

Obrirló es bò de fé: lo que podrá doná un poch de dificultat será omplirló de gent en está ubèrt. Nòltros voldríam que tot anás bé.

Ell veurém axò còm comensará, y còm acabarà, si Deu mos dona vida.

Se diu també que sa compaña d'òpera de cant qu'ha de funcioná à n'es Teatro-Circo-Balear, va avant, y que comensará molt prest: y que n' camvi de no essé molt bòna, será molt barato. Si es axí, axò vòl la gent, que maldaament altre còsa vulga, no pòt.

Pobrets y alegrets. Per fluix y cá ó costós, à una part, ó fluix però barato à un'altre, sa triada no farà pensá molt. Voldríam qu'anás bé.

També heu veurém, si Deu ho vòl.

¡Aquesta es bòna y fresca! ¡que s'entengan ses empreses des Teatro Principal y des Teatro-Circo per no fersé mal una y altre! ¡Y quina d'elles demana ausili per mèdi de *Caballero Paladin*? Perque per axò se pòt entendre lo que hem vist mapat demunt altres diaris.

A nòltros mos pareix que la còsa axí no va bé: *antes, antes*, va dí En Cañòt quant es loqué li donava singlades perqu'havia tayat es còll à un homo que dormía.

Lo mateix deym ara: *antes, antes*. Quant uns perdían temps y llevó, altres feyan via, y ara la còsa corre per males aygos perque se puga sortí à salvament, sens grans esforços. Però còm ningú pòt dí d'aquesta aygó no beuré, qui sap si lo que nòltros creym que va malament, va de lo milló: nòltros voldríam patí *quivoco*, errarmós de mitx à mitx, y que tots fessin bòn negòci, es públich ne quedás satisfet, y *tutti contenti*.

—Bòna nit, Toni.

—Ola, Pau, que mènes es téu bergantell?

—Ydo; y que't penses, ell ara ha fèt onze añs, enguañy ha d'aná à s'Acadèmia y venim de comprá unes quantes eynes.

—¿Que vòl dí, comensa enguañy, y ja li compres ormetjos?

—No; no son per éll; per enguañy no més ha d'aná à l'*etzèro*, (*) però En Toniet de sa germana m'ha encarregat li comprás una capsa de compassos bòna, perque sap que jo heu entench una mica, y ara en venim.

—Meem si hey ha moltes còses.

—Jas, mireu: dos compassos en pessa, un de mides, y un mès grosset de proporcions, dos tira-líneas, un trasportadó, y un retglet; en fin, jo que d'aquestes còses en som un poch práctic, tròp que té tot lo necessari.

—Ja's segú; pero p'es méu Bièl sería massa bòna.

—Mira, per axo no t'apuris; en pòts

* Nòm que donan ets atlòts à sa classe d'Aritmética.

